

Sklepi Sveta o spodbujanju motoričnih spretnosti otrok ter telesnih in športnih dejavnosti za otroke ⁽¹⁾

(2015/C 417/09)

SVET EU IN PREDSTAVNIKI VLAD DRŽAV ČLANIC –

I. OB OPOZARJANJU NA POLITIČNO OZADJE, KI JE PREDSTAVLJENO V PRILOGI, IN NA

1. Sklepe Sveta z dne 27. novembra 2012 o spodbujanju zdravju koristnih telesnih dejavnosti ⁽²⁾, v katerih je izpostavljeno, da je „*telesna dejavnost zaradi svojih koristi v zvezi s preventivo, zdravljenjem in rehabilitacijo koristna v vseh starostnih obdobjih*“.
2. Priporočilo Sveta z dne 26. novembra 2013 o spodbujanju zdravju koristnih telesnih dejavnosti v različnih sektorjih ⁽³⁾, v katerem je Svet države članice pozval, naj oblikujejo medsektorske politike in celostne strategije, ki bodo zajemale šport, izobraževanje, zdravje, promet, okolje, urbanistično načrtovanje in druge ustrezne sektorje, in izpostavil, da je „*telesna vzgoja v šoli lahko učinkovito orodje za večjo ozaveščenost o pomenu zdravju koristnih telesnih dejavnosti, šole pa se lahko enostavno in učinkovito spodbujajo k izvajanju zadevnih dejavnosti*“.
3. Drugi delovni načrt Evropske unije za šport (2014–2017) ⁽⁴⁾, ki je bil sprejet 21. maja 2014 in v katerem so bili praksa okrepitev telesne dejavnosti za zdravje ter vzgoja in usposabljanje v športu opredeljeni kot prednostne teme sodelovanja EU na področju športa, ustanovljena pa je bila tudi skupina strokovnjakov za spodbujanje zdravju koristnih telesnih dejavnosti, katere naloga je priprava priporočil za spodbujanje telesne vzgoje v šolah, vključno z motoričnimi spretnostmi v zgodnjem otroštvu, in vzpostavljanje dragocenih stikov s športnim sektorjem, lokalnimi organi in zasebnim sektorjem.

II. OB PRIZNAVANJU NASLEDNJEGA

4. Pomen igre in rekreacije v življenju vsakega otroka je mednarodna skupnost potrdila že dolgo nazaj. V Konvenciji ZN o otrokovih pravicah iz leta 1989 je v 31. členu izrecno navedeno, da „države pogodbenice priznavajo otrokovo pravico do počitka in prostega časa, do igre in razvedrila, primernega otrokovi starosti, in do prostega udeleževanja kulturnega življenja in umetnosti“. Vse dejavnosti za otroke, tudi športne dejavnosti in telesna vzgoja, se morajo vedno izvajati v skladu s Konvencijo ZN o otrokovih pravicah.
5. V smernicah EU o telesni dejavnosti ⁽⁵⁾ je poudarjeno, da so se dnevne navade mlajših otrok v zadnjih letih spremenile zaradi novih vzorcev preživljanja prostega časa (televizija, internet, videoigre, pametni telefoni itd.) in da so zato ti otroci vse manj telesno aktivni. Ta trend lahko pojasnijo tudi pomanjkanje časa ter družbene in proračunske omejitve, pa tudi sprememba življenjskega sloga ali pomanjkanje primernih športnih objektov v bližini domovanja. V smernicah EU je poudarjeno, da obstaja resna zaskrbljenost, da so telesna dejavnost otrok in mladih morda nadomestile bolj sedeče dejavnosti.
6. Čeprav so otroci na splošno nagnjeni k telesni aktivnosti, se je njihova telesna aktivnost v zadnjih dvajsetih letih zmanjšala. Ta sprememba sovpada s porastom stopenj prekomerne telesne teže, debelosti in zdravstvenih težav ali telesnih motenj v otroštvu, kot so kostno-mišična obolenja. V skladu z ocenami Pobude za nadzorovanje debelosti otrok (Childhood Obesity Surveillance Initiative – COSI), ki jo je pripravila Svetovna zdravstvena organizacija, je leta 2010 v EU približno ena tretjina otrok, starih od šest do devet let, kazala znake prekomerne telesne teže ali debelosti ⁽⁶⁾. To je zaskrbljujoč porast v primerjavi z letom 2008, ko naj bi bilo v skladu z ocenami takih otrok ena četrtnina ⁽⁷⁾. Stopnja prekomerne telesne teže in debelosti pri otrocih, mlajših od pet let, se je v industrializiranih

⁽¹⁾ V tem dokumentu „otroci“ pomeni otroke v starostni skupini od 0 do 12 let.

⁽²⁾ UL C 393, 19.12.2012.

⁽³⁾ UL C 354, 4.12.2013.

⁽⁴⁾ UL C 183, 14.6.2014.

⁽⁵⁾ Smernice EU o telesni dejavnosti: Ministri EU za šport so v sklepih predsedstva, sprejetih na neformalnem srečanju, pozdravili smernice EU o telesni dejavnosti: Priporočeni ukrepi politike v podporo zdravju koristnih telesnih dejavnosti (2008). http://ec.europa.eu/sport/library/doc/c1/pa_guidelines_4th_consolidated_draft_en.pdf

⁽⁶⁾ Akcijski načrt EU za obvladovanje debelosti pri otrocih 2014–2020 (http://ec.europa.eu/health/nutrition_physical_activity/docs/childhoodobesity_actionplan_2014_2020_en.pdf).

⁽⁷⁾ COM(2005)0637.

državah povečala z 8 % (leto 1990) na 12 % (leto 2010), do leta 2020 pa naj bi po pričakovanjih dosegla 14 % ⁽⁸⁾. Pomanjkanje telesne dejavnosti negativno vpliva tudi na zdravstvene sisteme in celotno gospodarstvo. Ocenjeno je, da se v EU približno 7 % nacionalnih proračunskih sredstev za zdravje vsako leto porabi za zdravljenje bolezni, povezanih z debelostjo ⁽⁹⁾.

7. Da bi preprečili te otroške zdravstvene in razvojne težave, je treba vse otroke (tudi invalidne) spodbujati k telesni dejavnosti. Leta predšolske vzgoje in varstva so pomembna, saj se takrat razvijejo ključne spretnosti. Otroci se med igro in telesno dejavnostjo učijo in uporabljajo spretnosti, ki jih bodo potrebovali skozi življenje. Ta učni proces, ki se imenuje razvoj motoričnih spretnosti, ni vedno samoumeven. Zato sta spodbujanje ozaveščenosti in ustvarjanje priložnosti za telesno dejavnost otrok nadvse pomembna.
8. Svetovna zdravstvena organizacija je nezadostno telesno dejavnost označila za četrti glavni dejavnik tveganja za prezgodnjo smrt in bolezni v svetu ⁽¹⁰⁾. Koristi telesne dejavnosti so dobro poznane. Telesna dejavnost je eden od najučinkovitejših načinov za preprečevanje nenalezljivih bolezni in boj proti debelosti, pa tudi za ohranjanje zdravega življenjskega sloga ⁽¹¹⁾. Vse več je tudi dokazov o pozitivnem vplivu športne dejavnosti na duševno zdravje in kognitivne procese ⁽¹²⁾.

Svetovna zdravstvena organizacija je v poročilih ⁽¹³⁾ navedla, da se z redno, zmerno do intenzivno športno ali telesno dejavnostjo ⁽¹⁴⁾ (vsaj 60 minut na dan za šoloobvezne otroke in tri ure za otroke v predšolski vzgoji in varstvu) ustvarja dolgoročna dovzetnost za telesno dejavnost, ki se v najstniški in odrasli dobi stopnjuje ⁽¹⁵⁾. Iz študij je tudi razvidno, da imajo otroci, ki se športno udeležujejo že zgodaj v otroštvu, boljši učni uspeh, manj vedenjskih in disciplinskih težav ter lahko dlje sledijo pouku kot njihovi vrstniki ⁽¹⁶⁾.

9. Izobraževalno okolje ima v tem smislu še posebej pomembno vlogo, saj se otroci v šoli telesno in športno udeležujejo. Zato šole in učitelji, pa tudi vzgojitelji v predšolski vzgoji in varstvu ter športnih klubih, spodbujajo telesno dejavnost otrok. Pomembno vlogo, kar zadeva otroke, igrajo tudi starši, družina in širša skupnost.
10. Strokovnjaki svetujejo, naj se primerna telesna dejavnost otrok, mlajših od 12 let, razvrsti po starostnih skupinah ⁽¹⁷⁾. Dejavnosti na ravni predšolske vzgoje in varstva ter osnovnošolski ravni vključujejo strukturirane in nestrukturirane dejavnosti, s katerimi lahko otroci razvijejo spretnosti, kot so tek, skakanje ali metanje.

⁽⁸⁾ www.toybox-study.eu

⁽⁹⁾ Akcijski načrt EU za obvladovanje debelosti pri otrocih 2014–2020.

⁽¹⁰⁾ Global Recommendations on Physical Activity for Health, WHO, 2010.

⁽¹¹⁾ Lee IM, Shiroma EJ, Lobelo F, Puska P, Blair SN, Katzmarzyk PT, Lancet Physical Activity Series Working Group. Effect of physical activity on major non-communicable disease worldwide: an analysis of burden of disease and life expectancy 2012 Jul. *Lancet*.

⁽¹²⁾ Strong, WB, RM Malina, CJR Blimkie, SR Daniels, RK Dishman, B Gutin, AC Hergenroeder, A Must, PA Nixon, JM Pivarnik, T Rowland, S Trost, F Trudeau (2005), „Evidence Based Physical Activity for School-Age Youth“, *The Journal of Pediatrics*, 146(6):732–737.

U.S. Department of Health and Human Services. Physical Activity Guidelines Advisory Committee Report, 2008. (<http://www.health.gov/paguidelines/Report/pdf/CommitteeReport.pdf>)

Study of University Saint-Gallen conducted in 2011.

⁽¹³⁾ Global recommendations on Physical Activity for Health, World Health Organisation 2010 (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44399/1/9789241599979_eng.pdf),

U.S. Department of Health and Human Services. Physical Activity Guidelines Advisory Committee Report, 2008. (<http://www.health.gov/paguidelines/Report/pdf/CommitteeReport.pdf>)

Study of University Saint-Gallen conducted in 2011.

⁽¹⁴⁾ e.g. Department of Health and Aging: National Physical Activity Guidelines for Australians. Canberra: Commonwealth of Australia; 2014 or UK Physical activity guidelines and National Health Service (NHS) in England: Physical activity guidelines for children (under five years) (<http://www.nhs.uk/Livewell/fitness/Pages/physical-activity-guidelines-for-children.aspx>)

⁽¹⁵⁾ G.J. Welk, J.C. Eisenmann, et J. Dolman, „Health-related physical activity in children and adolescents: A bio-behavioural perspective“, *The handbook of physical education*, eds. D. Kirk, D. Macdonald and M. O'Sullivan, London: Sage Publications Ltd., 2006, str. 665–684.

⁽¹⁶⁾ Physical Activity May Strengthen Children's Ability To Pay Attention <http://www.sciencedaily.com/releases/2009/03/090331183800.htm> and „The Association between school-based physical activity, Including Physical education and academic performance“ U.S. Department of Health and human Services July 2010 http://www.cdc.gov/healthyyouth/health_and_academics/pdf/pa-pe_paper.pdf

⁽¹⁷⁾ Kategorije, kot so predlagane v kanadskem konceptu dolgoročnega športnega razvoja (Long-Term Athlete Development).

11. Nekatere države članice so že pripravile različne nacionalne strategije, ki v različnem obsegu in zlasti v sodelovanju s športnim sektorjem in športnimi klubi ali zvezami spodbujajo razvoj motoričnih spretnosti pri mlajših otrocih ter telesne in športne dejavnosti pri otrocih, mlajših od 12 let ⁽¹⁸⁾.
 12. Skupina strokovnjakov za zdravju koristne telesne dejavnosti je junija 2015 v skladu s svojim mandatom predlagala sveženj priporočil za spodbujanje telesne vzgoje v šolah, vključno s spodbujanjem motoričnih spretnosti pri mlajših otrocih.
- III. POZIVAJO DRŽAVE ČLANICE EU, NAJ:
13. Razmislijo o izvajanju medsektorskih politik, med drugim s sektorji za izobraževanje, mlade in zdravstvo, za spodbujanje telesnih dejavnosti in motoričnih spretnosti v zgodnjem otroštvu ter pri tem zlasti upoštevajo naslednja priporočila Skupine strokovnjakov za zdravju koristne telesne dejavnosti:
 - okrepitev zavedanja, da je obdobje pred predšolsko in šolsko vzgojo lahko priložnost za spodbujanje telesne dejavnosti otrok, zlasti z razvojem osnovnih motoričnih spretnosti in telesne sposobnosti,
 - obveščanje vseh deležnikov v šolah in izvenšolskih sektorjih (učitelji, trenerji, starši itd.) o pomenu razvoja telesnih in športnih dejavnosti, primernih za otroke,
 - vzpostavljanje povezav med šolami in zadevnimi organizacijami (športni, socialni in zasebni sektorji ter lokalni organi) za spodbujanje in večjo izbiro izvenšolskih dejavnosti,
 - spodbujanje šol, da vzpostavijo okvir sodelovanja s športnimi organizacijami in drugimi lokalnimi (nacionalnimi) ponudniki športnih dejavnosti, da se spodbujajo šolske in izvenšolske dejavnosti ter zagotovijo visokokakovostne in varne infrastrukture in oprema za telesno vzgojo in izvenšolske ali popoldanske dejavnosti; smernice za izvajanje lokalnih kampanj ozaveščanja,
 - razmislek o pobudah za spodbujanje lokalnih organov k ustvarjanju pogojev za razvoj aktivnega prevoza v šolo in iz nje.
 14. Spodbujajo in podprejo pobude za vse sodelujoče deležnike (učitelje, starše, šole, klube, vzgojitelje itd.) na ustreznih ravneh; tj. pobude, ki so namenjene spodbujanju ustreznih motoričnih spretnosti in telesnih dejavnosti.
 15. Spodbujajo ustrezno športno in telesno dejavnost od najzgodnejšega otroštva do predšolske vzgoje in varstva ter osnovne šole, prilagojeno posebnim potrebam in starosti otrok, ter zagotavljajo navodila učiteljem/vzgojiteljem.
 16. Spodbujajo ozaveščanje in zagotavljanje informacij na nacionalni, regionalni in lokalni ravni za povečanje zanimanja za motorične spretnosti in telesno vzgojo otrok.
 17. Spodbujajo starše, družino in širšo skupnost, naj se skupaj z otroki dejavno telesno udeležujejo na ustreznih mestih (npr. kolesarske steze in varna igrišča).
 18. Razmislijo o podpori pobud za izboljšanje športne infrastrukture za otroke, zlasti v izobraževalnih ustanovah, ter na lokalni ravni spodbujajo sodelovanje med šolami in športnimi klubi, kar zadeva zagotavljanje opreme in prostorov za otroke.

⁽¹⁸⁾ Na primer: Francija z večšportnimi zvezami (Ufolep, Usep) in enošportnimi zvezami (gimnastika ali plavanje) s posebnimi športnimi dejavnostmi za otroke, stare od 0 do 6 let. Na Nizozemskem so za malčke organizirani posebni tečaji gimnastike in plavanja. V okviru programa „Zdravo gibanje otrok/Kinder gesund bewegen“, ki je namenjen vzpostavljanju sodelovanja med športnimi klubi in otroškimi vrtci/osnovnimi šolami ter spodbujanju dejavnega življenjskega sloga, so v Avstriji organizirane športne dejavnosti za otroke, stare od dveh do deset let.

19. Razmislijo o omogočanju spodbud športnim organizacijam in klubom, šolam, izobraževalnimi ustanovam, mladinskimi centrom in drugim organizacijam skupnosti ali prostovoljnimi organizacijami, ki spodbujajo telesne dejavnosti za otroke.
- IV. POZIVAJO PREDSEDSTVO SVETA EVROPSKE UNIJE, DRŽAVE ČLANICE IN KOMISIJO, NAJ V SKLADU S SVOJIMI PRISTOJNOSTMI:
20. Preučijo priporočila Skupine strokovnjakov za zdravju koristne telesne dejavnosti, ki so osnova za nadaljnje ukrepanje politike na ravni EU in držav članic, saj vsebujejo dejstva, podkrepljena z dokazi, in praktični prikaz prihodnjega ukrepanja.
21. V skladu s priporočili Skupine strokovnjakov za zdravju koristne telesne dejavnosti okrepijo sodelovanje med področji politik, pristojnimi za spodbujanje motoričnih spretnosti in telesne vzgoje otrok, zlasti med športom, zdravjem, izobraževanjem, mladino in prometom.
22. Razmislijo, da bi v evropskem tednu športa posebno pozornost namenili pobudam, ki podpirajo in spodbujajo šolske in izvenšolske športne dejavnosti.
23. Kjer je ustrezno, spodbujajo izvajanje nacionalnih sistemov spremljanja, študij ali ocen, da se ugotovijo stopnja telesne dejavnosti in navade otrok.
24. Razmislijo o tem, kako bi lahko v okviru prihodnjega dela na ravni EU bolj učinkovito obravnavali spodbujanje razvoja motoričnih spretnosti v zgodnjem otroštvu ter strategije za odvratanje otrok od sedečega načina življenja.
25. Spodbujajo financiranje pobud, namenjenih motoričnim spretnostim in telesni vzgoji, iz obstoječih programov EU, kot je Erasmus+, ter iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov; in pozdravijo dodatne informacije o uporabi programov financiranja EU v korist športu, ki jih je predložila Komisija.
- V. POZIVAJO EVROPSKO KOMISIJO, NAJ:
26. Spodbuja in podpre izmenjavo najboljših praks o motoričnih spretnostih in telesni vzgoji otrok v okviru EU.
27. V tesnem sodelovanju s Svetovno zdravstveno organizacijo izboljša zbirko podatkov z zbiranjem kvantitativnih in kvalitativnih podatkov ⁽¹⁹⁾ o telesni dejavnosti, fizični pripravljenosti in udeležbi otrok v športu v predšolski vzgoji in varstvu ali šolah oziroma izven njih.
28. V sodelovanju s strokovnjaki in Svetovno zdravstveno organizacijo oblikuje smernice o telesni dejavnosti za otroke v predšolski vzgoji in varstvu, šolah in športnih klubih, ki bodo namenjene zlasti oblikovalcem politik, lokalnim organom, staršem, družini in širši skupnosti.
- VI. POZIVAJO ŠPORTNA GIBANJA, NAJ PREUČIJO NASLEDNJE MOŽNOSTI:
29. Ponudba različnih netekmovalnih športnih dejavnosti, ustreznih za otroke in ustrezno prilagojenih njihovi starosti, s katerimi bi izboljšali zdravje in osebostni razvoj otrok.
30. Podpora organizaciji dejavnosti, ki spodbujajo šolske in izvenšolske športne dejavnosti ter motorične spretnosti v zgodnjem otroštvu, tudi v okviru evropskega tedna športa.

⁽¹⁹⁾ Na podlagi okvira spremljanja, opredeljenega v priporočilu Sveta o zdravju koristnih telesnih dejavnostih (26. november 2013).

31. Prispevek k vzpostavitvi tesnih partnerstev, oblikovanju skupnih ciljev in strategij komuniciranja z občinami in skupnostmi ter med drugim sektorji za izobraževanje, mlade in zdravje, katerih namen je boj proti sedečemu življenjskemu slogu s spodbujanjem športa v šolah in izven njih.
 32. Močnejša zavezanost spodbujanju pobud za športne in telesne dejavnosti, namenjene boju proti sedečemu življenjskemu slogu otrok v okviru partnerstev in sodelovanja z zasebnim in javnim sektorjem.
-

PRILOGA

Politično ozadje

1. Evropsko leto izobraževanja s športom (leto 2004), v okviru katerega je bila izpostavljena vloga športa v izobraževanju in opozorjeno na širšo družbeno vlogo športa.
2. Bela knjiga o športu z dne 11. julija 2007, ki jo je pripravila Evropska komisija ter v njej vztrajala pri pomenu telesne dejavnosti in navedla, da obdobja, ki jih posamezniki namenijo športnim dejavnostim v šolah ali na univerzah, prinašajo zdravstvene in izobraževalne koristi, ki jih je treba okrepiti ⁽¹⁾.
3. Strategija za Evropo glede vprašanj v zvezi s prehrano, prekomerno telesno težo in debelostjo, ki jo je Evropska komisija sprejela leta 2007 ⁽²⁾ in v kateri je pozvala k telesni dejavnosti, določila, da je treba prednost nameniti otrokom in nižjim družbenoekonomskim slojem, ter izpostavila, da je „*otročstvo pomembno obdobje, v katerem lahko posameznik pridobi navade zdravega vedenja in veščine, potrebne za vzdrževanje zdravega načina življenja. Šole igrajo v tem smislu ključno vlogo.*“ ⁽³⁾
4. Poročilo Evropskega parlamenta o vlogi športa v izobraževanju z dne 30. oktobra 2007 ⁽⁴⁾ in resolucija o vlogi športa v izobraževanju, ki jo je sprejel naknadno in ki „*poziva države članice in pristojne organe, naj zagotovijo, da se več pozornosti posveti zdravstvenemu razvoju v šolskih in predšolskih učnih programih s spodbujanjem določenih oblik telesne dejavnosti, primernih za to starostno skupino.*“
5. Sporočilo Evropske komisije o razvoju evropske razsežnosti v športu z dne 18. januarja 2011, v katerem je priznано, da je nujno „*podpiranje inovacijskih pobud v okviru Programa vseživljenjskega izobraževanja glede telesne dejavnosti v šoli*“ ⁽⁵⁾.
6. „Berlinska izjava“ (MINEPS V), sprejeta na konferenci ministrov za šport (28. do 30. maj 2013), v kateri je izpostavljen ključni pomen telesne vzgoje, s katero se otroci že na začetku učijo življenjskih spretnosti, razvijajo vzorce vseživljenjskega telesnega udejstvovanja in zdravega življenjskega sloga, in poudarjena pomembna vloga vključujočih izvenšolskih športnih dejavnosti v zgodnjem razvoju in pri vzgoji otrok in mladih.
7. Akcijski načrt EU za obvladovanje debelosti pri otrocih 2014–2020, ki ga je Evropska komisija začela izvajati leta 2014 ⁽⁶⁾. Evropska komisija je med osmimi ključnimi področji ukrepanja izpostavila spodbujanje bolj zdravega okolja, zlasti v šolah in predšolskih ustanovah, in spodbujanje telesne dejavnosti.

⁽¹⁾ COM(2007) 391 final.

⁽²⁾ COM(2007) 279 final.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/documents/nutrition_wp_en.pdf

⁽⁴⁾ A6-0415/2007.

⁽⁵⁾ COM(2011) 12 final.

⁽⁶⁾ 24. februar 2014 (posodobljeno 12. marca in 28. julija 2014).